

P r o t o k o l l nr. ...

RAT "Estonia" kunstinõukogu koosolekust 5. juulil 1965.a.

Koosolekust võtsid osa: Hammer, Väljaots, G. Ots, N. Järvi, Raudsepp, V. Järvi, Tamberg, Tormis, Laht, Mikk, Roosa, Herkül, Mändmaa, Skljanskaja, Urb, Mägi, Järvela, Samsonov, Ojamaa.

Koosolekut juhatas Hammer, protokollis Mändmaa.

P ä e v a k o r d:

1. Ooperi "Raudne kodu" peaproovi arutelu.

Sm. Hammer: Palun kunstinõukogu liikmeid avaldada arvamusi äsjanähtud ooperi "Raudne kodu" peaproovi kohta.

Sm. Ots: Tehniliselt ei ole hästi läbi viidud, eriti tormi stseen. Muusikas torm, laval vaikus. Kui laev karile sõidab, on suur katastroof, kuid laval ei juhtu nagu midagi. Siin peaks mingi lahenduse leidma. II vaat. kõrtsistseenis osatäitjad, kes laulavad, tõusevad püsti ainult laulmise ajaks nagu koolipoisid. Paljudel on grimmi halb, näit. Aasma paljas pea kortsus. Orav on elus palju noorem, siin on ta tehtud vanaks. Jessil ei olnud grimmi, oli palju parem. Orkester tundub liiga tugev. Paljudel osatäitjaist, näit. Linnamägi, ei saa tekstist aru, samuti kooril.

Sm. Hammer: Tehnilisi puudusi oli täna palju, need proovide käigus kindlasti paranevad. Tähtis oleks täna rääkida, kas teoses on põhilisemaid puudusi.

Sm. Ots: Ideelisi vigu minu arvates ei ole, konseptsioon on korras.

Sm. N. Järvi: Kui muusikas on kulminatsioon, siis ei saa orkestrit vaiksemaks võtta.

Sm. Tormis: Praegu tundub, et kõik on natuke paigast ära nii näitlejail kui tehniliselt. Vanas ooperis on palju aega väljendamiseks, kuid siin peab olema kõik väga täpne, kiire. Kõik peaks klappima. Teame kõik, mis ei klappinud. Valgus oli paigast ära. Ma ei tea, mis staadiumis see on. Mõtte teostamisel jäi palju veel segaseid kohti. Eeldades, et näitlejad sisuliselt teavad ülesandeid, rohkem rõhku panna tehnikale. Tuleb a la kriipsutada tekstis, mida peab tingimata kuulma, muidu ei saa ooperist aru. Jessi tekst ei tule välja, tuleb

see selgeb teha. Ei saa aru asja pingest. Kas Jessil ei tekkigi mingit tunnet, kui ta püstolitoru ees seisab. Ta ju teab, et teda jälgitakse. Hädaohu tunnet ei ole märgata. Kõik nagu oleks rahulik. Ei ole muljet, et elu on surma piiril. Karask ei tohi oodata pauku, peab oskama arvestada. Otsustamise stseeni peab selgemaks tegema, et oleks arusaadav, et see on inimese monoloog. Kui tahetakse teha siluettide peal, siis peab see ka nii välja tulema. Peavad olema kõik need stseenid etteantud. Üldine lahendus on mõeldud õigesti, kuid ebatäpsustega võib palju kaduma minna. Tehnilisi apardusi nii palju, et ei saagi sisulisi tahele panna. Iige on liiga üheplaaniline. Suurilma daami ja siiruse puhanguid ei ole vajalikult märgata. Tantsu ajal on tükid liiga palju. Tants on ebamäärane, liiga stiihiline. Parandada tuleb peamine, kõiki ei jõua esietenduseks.

Sn. Raudsepp: Olen alati olnud selle vastu, et esimese peaproovi järel tehakse otsuseid. Asi on paranenud lava ja orkestri koostöös palju. Kui paika läheb kõik, siis on vastuvõetav. Usun, et lähel korda. Raske on ka dramaturgilist analüüsi teha, kui inimesed on esimeses peaproovis. Kui diktsioon ei parane kardinaalselt, läheb ooperist palju kaduma.

Sn. Hammer: Kas põhimõttelisi märkusi on? Kas idee tuleb vaatajani?

Sn. Samsonov: Mul on raske rääkida, kuna töö pole valmis ja tekstist ma ka aru ei saa. Tahaksin märkida kahte momenti. Eksotikat on natuke palju. Ulla on väga andekas ja esineb huvitavalt, kuid see kujuneb liiga pikaks. Ei tea dramaturgiat, tundub, et see on üles ehitatud liiga palju repliikidele. Finaal jääb arusaamatuks. Ei näe, mille eest ja mille nimel need inimesed võitlevad. Peaks selle selgemalt välja tooma. Peeter on liiga staatiline, ei ole näha tema armastust. Jumalagajätt ei ole armastajate oma. Tahaks näha elavaid inimesi. Teoses ei ole tegevus seotud ja etendus tuleb külm. Muusika osalt väga meeldis. Uus ja huvitav. Orkestris on häid momente. Laval ei ole seda tunda, mis orkestris. Kõrtsistseenis puudub elulisus, lõbusus. Ka libretos ei ole seda. Tantsude muusika meeldis ja ka tantsud. Tuleb teha suurt tööd emotsionaalsuse saavutamiseks. Teksti tuleb treenida arusaadavamaks.

Sn. Mikk: I vaat. lõpus Jess ootab 16 takti, siis alläs laulab. Peaks varem laulma, et ei oleks tühimikku.

Sn. Ojamaa: Liiga vara vaatame, séepärast on raske arutada. Muusika huvitav. See ooper on kahtlemata saavutus meie ooperi-loomingus. Näitlejameisterlikkuse osas tuleb palju parandada. Aega ettevalmistamiseks oli ja tulemused oleksid pidanud olema paremad. Sellest ajast, kui nägime ülevaatusel, on vähe paranenud. Mõte ei tule lõpus välja. Olen nõus eelkõnelejate märkustega. Palju on segadust, etenduse kulg peab olema paremini organiseeritud.

Sn. Väljaots: Märkused on õiged, katsun neid parandada. Ühe pildi seade tuleb mal auesti teha. Seda ooperit on meie tingimustes väga raske lavastada. Segadust oli proovil palju, kuid töö on ja veel pooleli. Paljusid detaile nägin ise ka täna alles esimest korda. Niisugust proovi on lavastajal hea näidata, siis lavastuse lõplikul valmimisel on kõigil hea üelda, et on tunduvalt paranenud. Tegelikult on meil veel 6 proovi aeg ja ma loodan, et kogu see asi muutub tunduvalt. Hea, et midagi põhilist ei ole mööda lastud. Sõnade lõpud kaovad ära. Olen tegelemud palju tehnikaga, nüüd tuleb peaarõnk panna tekstile.

Sn. Tormis: Jessi puhul ei ole selge, kellele ta laulab "ma olen vang", sest ta laulab selle orkestrisse. Kogu tahelepänu tuleb panna Jessile. Lähuvad kaotsi laulu funktsioonid, enamvähem tuleb välja ainult lõpp. Võibolla orkestrit maha võtta. Pooldan lõpu julget illustratiivsust. Valgus oli kor-
rast ära. Pärast pimedusi peaks tekkima mulje, et on möödunud vähemalt pool tundi. Kõrtsi miljöö on kurvalt olustikuline. Igav õhtu. Inimesed tulevad laevalt lõbutsema, kuid lõbusust selles stseenis küll ei ole. On palju eksootikat, olen nõus. Muusika automaat viia jõulupuu kohale. Ruumi jääb Ulla tant-
suks vähe. Koori pole ka uhugi panna. Peeter on tõesti väga staatiline, Orav mänguliselt nõrk.

Sn. Laht: Sadamatüdrukuid soovitan vähendada 8 peale. Nagu väitis sm. Samsonov, on teoses inimlikest suhetest puudus. See on peamiselt tingitud näitlejate mangust. Iga repliik on vaja selgelt välja üelda, sellest oleneb terviku kujunemine. Ige ja Peetri vahel peaks olema rohkem soojust, samuti kujutasin mina reederit ette sümpaatsamana. Ta on küll kaupmees, kuid peaks jätma targa mehe mulje. Tuleb anda Kärvtile rohkem va-

badust/ olla inimene. Kõik peaksid aitama Karaskit. Ta tuli poolteist kuud hiljem proovidesse.

Sn. Roosa: Laevahäkk on meil tegelikult veel lahendamata. Oli mõeldud pööre laevaga, see aga ei tulnud meil välja. Tuleb ümber organiseerida. Kogu aeg äleme muutnud. Alles teist päeva läheb enamvähem samade nõuetega. Tehniline personal on väsinud. Ilma puhkepäevata lähevad pikad päevad. Proovide käigus muutub palju, see tekitab tehnilist segadust. 3 proovi on veel tehnilisega.

Sn. Tamberg: Proovid on kulgenud normaalselt. Minul on esimene ooper, mina maudan palju. Juubel on suur õnnetus, selleks ajaks peab jõudma. Muidu peaks aga töötama veel paar nädalat. Jäsb puudu inimlikkusest, emotsionaalsusest. Ka muusikas on mul seda vähe, kuid ka seda, mis on, ei kasutata ära. Loomingut veel ei teki, kuna inimestel pole veel kindlust. Etenduseks läheb kindlasti korda. Vigu on veel palju. Ka muusikas peaks mõndagi maha kraapima. Suur tänu Roosale. Deko- ratsioon loob meeleolu.

Sn. V. Järvi: Kapteni jutus "aeg on küps" jääb nagu midagi puudu. Kas sellele tekstile ei peaks andma orkestri tausta või looma meeleolu muusikaga.

Sn. Tamberg: Minu meelest lõhub proosatekst paremini meeleolu.

Sn. Hammer: On õige, et selle ooperiga on meie rahvuslik ooperiliteratuur võitnud. Väga vastuvõetav ja uudne on muusika. On ka kohati emotsionaalne, et haarata inimest. Tundub, et sellel teosel ei tule teha teist ega kolmandat varianti, nagu see on olnud varemate uusloomingutega. Pikk keestöö on olnud kasuks. Täna ses proovis pidi oskama ette näha, mis sellest 6 prooviga võib saada. Seejärest rõhutan veel kord, kas on printsiipiaalseid pretensioone. Muid on veel aega viimistleda. Lavakujundus on õnnestunud. Usun, et see etendus tõsistele kunstiinimestele saab olema naudinguks. Piletid laseme igatahes müügile, reklaam on juba väljas. Edasi lükata ei ole niikuinii võimalik. Labage mul tänada autoreid ja lavastubrigaadi. Esietenduse koosseisu määrame pärast 13. juuli proovi. Missugused on arvamused, millal saab G. Ots lülituda etendusse?

Sm. Ots: Ei kujutanud varem ette seda osa. See peaks olema noor, umbes 20-aastane. Olen põhimõtteliselt otsustanud loobuda noorte armastajate osadest. Arvan, et ei oska seda osa teha paremini kui Orav. Palun mind sellest vabastada.

Sm. Tamberg: Olen selle põhimõttega nõus ja oleks hea, kui see leviks seal, kus vaja. Inimeste valik on väike. Orav teeb tublisti, laulmise kohta pole midagi üelda. Ots võiks siiski teha. Teoses on tundeid napilt, aga kui osatäitjal on head näitlejavõimed nagu Otsal, siis oleks see siiski lavastusele kasuks. Kui see etendus kõlbab Moskvasse minema, siis selleks ajaks peaks Ots olema sisse viidud.

Sm. Formis: Vanuse küsimus ei ole siin määrav. Ega Ots ei oota ometi meilt komplimente. Oleks hea, kui jõuaks Moskva sõiduks selgeks õppida.

Sm. Ots: Arvan, et ma ei tee seda osa paremini Oravast. Pealegi ei ole see osa ainukesena ooperi võti, vaid ka teised, isegi pisiosad. Võiksin teha mõnda muud osa selles ooperis.

Sm. Ojamaa: Tahan loota, et kunstinõukogu sm. Otsa ei vabasta sellest osast. Antud osa juures Otsa vanuse küsimus probleemi ei tekita. Teesele oleks aga vajalik tema osatäitmise.

Sm. N. Järvi: Algupärastes teostes peaksid tingimata tegema kaasa kõige paremad jõud.

Kunstinõukogu o t s u s t a s anda nõusoleku ooperi "Raudne kodu" väljatoomiseks ja pidada vajalikuks G. Otsa sisseviimine etendusse Moskva külalissetenduste ajaks.

Koosoleku juhataja:

R. Hammer
/ R. Hammer. /

Protokollija:

L. Mändmaa
/ L. Mändmaa. /